

Szent István életm?ve

2019 augusztus 20. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Eld?lt, hogy Magyarország a latin rítusú egyház gyermeke lesz és nem a bizánci görögé.

Szent István életm?vének, a magyar államalapításnak az állami ünnepe nem a király koronázásának, hanem 1083-as „felemelésének”, szentté avatásának napja lett. Ez persze érthet?, hiszen eredend?en egyházi ünnepb?l lett állami ünnep is egyben, jelképesen összefogva azt a tevékenységet, amit István végzett akkoriban szétválaszthatatlanul: állam- és egyházalapítást. A szentté avatás és az egyházi ünnep kijelölése – az 1092. évi

szabolcsi zsinattól – ugyanakkor nem volt mentes az állami, politikai céloktól sem: az els? király szentként történ? tisztelete bel- és külpolitikai szempontból is meger?sítette a fiatal magyar államot, amelynek István óta folyamatosan szembe kellett néznie a két univerzális hatalom, a pápaság és a császárság saját fennhatóságát elismertet? törekvéseivel.

Míg István király oltárra emelése napját biztosan ismerjük, királlyá avatásának idejét nem. Pedig életének és pályafutásának kiemelked? eseménye volt királlyá koronázása, amelynek körülményeir?l nagyon keveset tudunk, a megtörtént tényen kívül szinte minden részlete vitatott. A XIII. századi magyar királyi udvarban az a hagyomány élt, hogy a szertartást Esztergomban végezték, e tudósítás hitele azonban nem igazolható. A koronázás id?pontjaként 1000. december 25. és 1001. január 1. mellett hozhatók fel érvek, s az utóbbit támogatók t?nnek nyomósabbaknak. Arról, hogy a magyar Szent Korona melyik része köthet? valami módon István személyéhez, heves viták dúlnak a kutatók között, ám megnyugtató megoldásra mindmáig nem jutottak. Pedig az a kés?bbi hagyomány, amelyik a koronát szentnek tartotta és Szent István személyéhez kapcsolta, bizonyosan nem alaptalan.

István koronájának pápától való eredeztetése szinte közhelyszámba megy a közvéleményben, pedig könnyen lehet, hogy Istvánt saját diadémjával koronázhatta meg a magyar érsek. A XII. század elején, az akkor már szentként tisztelt király legendáját Könyves Kálmán parancsára megíró Hartvik püspök szerint Istvánt a II. Szilveszter pápától kért és kapott koronával avatták királlyá. István kortársa, Theotmar merseburgi püspök viszont arról tudósít krónikájában, hogy III. Ottó német–római „császár kegyéb?l és biztatására Vajk, aki országában püspöki székeket létesít, koronát és áldást nyert”. II. Szilveszter pápa korábban III. Ottó nevel?je volt, s kettejük kapcsolata azt követ?en is harmonikus maradt, hogy az ifjú császár Róma püspöki székébe emelte mesterét. Így aligha vitatható, hogy István királlyá avatásában, miként azt Theotmar krónikája állítja, kezdeményez? szerepe volt a régi Római Birodalom helyreállításáról álmodó Ottó császárnak.

A korona Istvánhoz kerülésének módjánál sokkal fontosabb volt a koronázás jelent?sége, mert ezután senki f?hatalma alá nem vetett királyként uralkodhatott országában. Maga a koronázási ceremónia egyházi szertartással történt, amely a korabeli felfogás szerint szentségnek számított. István a krizmával történ? felkenéssel nemcsak király, hanem akkori szokás szerint egyben f?pap is lett, ezáltal országa egyházának védelmez?je és irányítójaként f?papi jogokat nyert el, azaz önállóan rendelkezhetett országa egyházának ügyeiben. Ennek értelmében alapított uralkodása alatt tíz püspökséget (Veszprémben, Esztergomban, Gy?rött, Pécsett, Erdélyben, Csanádon, Egerben, Kalocsán, Vácott és Biharban, utóbbi kés?bb Váradra került át), amelyek mindegyike ma is megvan, és több bencés monostort (Pannonhalmán, Pécsváradon, Bakonybélben, Zalaváron). Theotmar idézett mondatában tudatosan emelte ki István püspökségalapításait. Az ezredforduló idejének felfogása különösen jelent?s körülménynek tekintette valamely uralkodó önállósága vagy másnak való alárendeltsége szempontjából, hogy vajon országában ? maga alapít-e és adományoz-e püspöki székeket. Szent István önálló érsekség- és püspökségszervezésével a Német–római Birodalomtól való függetlenséget deklarálta. Ebben volt a magyar államalapítás sikeresebb a társainál, hiszen Dánia, Csehország és Lengyelország is kénytelen volt elismerni a német h?béri fels?séget.

Egy másik kortárs történetíró, Ademarus Cabannensis említi a koronánál sokkal fontosabb királyi jelvény, a lándzsa császári adományát. Mint írja, III. Ottó a magyarok urának „megengedte nagylelk?en, hogy királysága legyen, engedelmet adva neki arra, hogy mindenhol szent lándzsát hordoztasson, amint az magának a császárnak szokása, és az Úr szegeib?l és Szent Móric lándzsájából saját lándzsáján való ereklyéket engedett át neki”. Pontos korabeli szimbolikáját sajnos nem ismerjük – van, aki a függetlenség, van, aki a h?béri függés igényeként értelmezi –, s?t, maga a tárgy, amely a koronázási palástón és István ezüstpénzeinek el?lapján is látható, a kés?bbiekben elveszett. Hasonló másolatot kapott Vitéz Boleszláv lengyel fejedelem is Szent Móric császári lándzsájáról, amelyben szintén elhelyeztek egyet az Úr szögei közül. A német–római császárnak tehát a baráti és/vagy (?) h?béri viszony fontos kifejezési eszköze volt a lándzsával kapcsolatos ereklye ajándékozása.

Az egyházszervezet kiépítésével végérvényesen eld?lt, hogy Magyarország a latin rítusú egyház gyermeke lesz és nem a bizánci görögé. E tény jelent?sége jóval meghaladja a vallásválasztás kérdését. A latin egyház ugyanis szilárd területi egyházszervezetet is jelentett érseki tartományokkal, egyházmegyékkel, f?esperességekkel és plébániákkal. Ez alapul szolgált a politikai szervez?déshez is, ugyanis Magyarország fogalmát a kés?bbiekben a két érsekség (esztergomi és kalocsai) területével lehetett azonosítani. Nehéz id?kben, így az Árpádok 1301-es kihalása utáni zavaros években ez a szilárd területi intézményrendszer segített fenntartani a Magyar Királyság eszméjét. Szent István ugyanakkor a latin mellett megengedte a görög rítusú monostorok m?ködését is, s?t el?nyt kovácsolt abból a sokféleségb?l is, amivel a sajátos ismeretekkel bíró idegenek rendelkeztek. Ennek a határozott véleményének adott hangot István a fiának, Imre hercegnek szóló erkölcstanító könyvecske, az Intelmek egyik

fejezetében, a vendégek megbecsülésére tanítva ?t. Ezek a vendégek els?sorban nyugatról beköltöz? el?kel?k voltak, akik az Intelmek szerint kulturális és katonai szaktudást hoztak az országba. Nem feledhetjük azonban, hogy a társadalom zömében magyar nyelv? volt, István a törvényeit is a maga magyar népének hozta.

Ha egy mondatban szeretnénk összefoglalni Szent István király történelmi jelent?ségét, ma sem tudnánk jobban fogalmazni, mint maga a király, törvénykönyvének bevezetésében: „Mivel minden egyes nép a maga törvényeit alkalmazza, ezért mi, szintén Isten akarata szerint kormányozva országunkat, az ókori és mostani császárok követésével elrendeltük népünknek, miként folytasson tisztes és háborítatlan életet.” Ebbe a mondatba beles?rítette ugyanis egész országalapító életm?vét, minden szava, kifejezése lényeges gondolatokat hordoz. Az „elrendelés” szó ugyanis törvényalkotást jelent, és ezek a törvények felmérhetetlen jelent?ség?ek voltak a társadalom mindennapi élete szempontjából. István neve alatt kés?bbi kódexekben 56 törvénycikk maradt fenn, amelyeket valószín?leg a több alkalommal tartott törvénynapokon hozott rendelkezéseib?l szerkesztettek utóbb két törvénykönyvvé egybe.

Szent István ezzel a kés?bbiekben az els? jelent?s törvényhozóvá vált, miként a zsidóknál Mózes, a görögöknél Szolón, a rómaiaknál Numa Pompilius vagy kés?bb Nagy Konstantin. Az ?t követ? magyar királyok saját felfogásuk szerint nem új törvényeket hoztak, hanem csak felülvizsgálták és kiegészítették István rendelkezéseit. Ezek közül különösen jelent?s volt az új egyéni és családi birtokrend és örökösödés biztosítása, az er?szakos cselekmények (gyilkosság, kardrántás, leányrablás, tolvajlás) büntetése, az özvegyek és árvák jogainak védelme, a keresztény vallásgyakorlat biztosítása: a vasárnap és a böjt megtartása, az els? templomok felépíttetése. Törvényalkotásában a „régi és a mostani” császárokra való hivatkozással nemcsak a Nagy Károly-i frank birodalmi intézmények átvételér?l szól, hanem kiáll III. Ottó német–római császár programja, a Római Birodalom felújítása mellett is.

Szent István 41 éves uralma olyan szilárdságot biztosított az országnak, hogy azt sem utódának, Velencei Péternek zsarnoki hatalma és országárulása, sem a pogánylázadás nem tudta kimozdítani arról a pályáról, amelyet az államalapító kijelölt. Az általa megalkotott intézményrendszer a királyi birtokok óriási túlsúlyának következtében a XIII. század elejéig biztosította az ország zavartalan m?ködését. Az ezt követ? mértéktelen birtokadományozások eredményeképpen a régi királyi birtokok a világi arisztokrácia hatalmát gyarapították mindaddig, amíg az utolsó Árpádok állama össze nem omlott. A Szent István-i országalapító módszer sikerességét és hatékonyságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy háromszáz évvel István halála után Anjou Károly Róbert az államalapító példáját követve a tartományurak hatalmaskodásaitól szétszabdalt, megfélemlített, kifosztott és szinte m?ködésképtelen országot évtizedes kemény harcok árán egyesítette újra.

Károly 1323 után ugyanúgy az er?vel megszerzett királyi birtokok erejére támaszkodva formálta újjá a kor kihívásainak megfelel?en a politikai és társadalmi intézményrendszert, mint annak idején Szent István.

Rácz György

A szerz? történész, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem medievisztika tanszékének docense

www.magyarnemzet.hu

Tisztelt olvasók!
Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: https://twitter.com/syracuse73. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló